

**GONDOLATOK ÉS JAVASLATOK A BARANYA MEGYEI
TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ HUMÁN FEJLESZTÉSEKET ÉRINTŐ
KÉRDÉSEIHEZ**

DÓZSA ZSÓFIA - JUHÁSZ GÁBOR

Absztrakt

A térségi-területi sajátosságok jelentős szerepet játszanak a különböző hátrányok kialakulásában. Az egyes térségi-területi egységekben, településeken létrejöhetnek olyan szegregátumok, ahol koncentráltan fordulnak elő társadalmi és gazdasági hátrányok és az azok által sújtott célcsoportok.

A Területi Agenda 2020 a területi elv felértékelődését tükrözi vissza. A területi kohézió a differenciált szakpolitikák integrált cél-és eszközrendszerét komplex módon alkalmazza az egyes térségek, területek, települések fejlesztése érdekében.

Az ún. hely-alapú szociálpolitika a "hely"- és "személy-alapú" megközelítések egységesítését irányozza elő a nyitott koordinációs módszer keretében, valamint a Kohéziós Politikában a szegénység és kirekesztettség enyhítése érdekében.

Baranya megyének hosszú távú fejlesztési programjaiban a tudásalapú gazdaság mintázataira, a humán és a műszaki-technológiai értelemben vett innovációra, illetve az ezekhez szervesen kapcsolódó emberi erőforrás-fejlesztési kezdeményezésekre épülő intervenciókat célszerű elsősorban támogatnia annak érdekében, hogy képes legyen felzárkózni az európai és a hazai fejlődési trendekhez, tendenciákhoz az elkövetkező időszakban.

Kulcsszavak: területfejlesztés, gazdasági és szociális kohézió, Területi Agenda 2020, társadalmi felzárkózás, hely-alapú szociálpolitika, tudásalapú gazdaság, emberi erőforrás fejlesztés

Bevezetés

A Baranya Megyei Területfejlesztési Konceptió előkészítésében részt vevő Társadalmi munkacsoport tevékenységéhez hozzájárulva, a Baranya Megyei Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. megbízásából vettünk részt a Fejlődő Baranya 2030 című stratégiai munkaanyag kialakításában a Dél-Dunántúli Regionális Forrásközpont Nonprofit Kft. munkatársaival közösen. A koncepcióban felvázolt jövőkép társadalmi, szociális prioritásainak és céljainak felvázolásával kívántunk javaslatokat tenni Baranya megye fejlődési perspektíváinak meghatározásához.

A Baranya Megyei Területfejlesztési Konceptió társadalmi és szociális céljainak meghatározásakor figyelembe vettük az Európai Unió társadalom-és szociálpolitikai, foglalkoztatási-és munkaerő-piaci, esélyegyenlőségi-, kisebbségi-, egészség-és oktatáspolitikai irányelveit, ajánlásait tartalmazó

dokumentumokat egyaránt. A hazai jogforrások, szakmai-, szakpolitikai és programdokumentumok közül kiindulási alapként használtuk a Roma Stratégia és a Felzárkózási Stratégia átfogó és specifikus céljait, valamint a széles értelemben vett fejlesztéspolitikához tartozó további szakmai forrásokat, jogszabályokat, illetve a megye helyzetét, sajátosságait és jellegzetességeit, lehetséges fejlődési irányait megjelenítő egyéb stratégiai és operatív szintű deklarációkat egyaránt.

Az általunk készített dokumentum – megbízásunknak megfelelően – az „Egységes Programozási Dokumentum” stratégiai részét jeleníti meg (1-5). Publikációnkban az említett munkaanyagból közlünk részleteket.

Az Európai Tanács 2000-ben, Lisszabonban megfogalmazott célkitűzései alapján a gazdasági növekedés, a teljes foglalkoztatás és szociális kohézió megteremtése ugyanazon cél alkotóelemeiként szerepelnek. Eszerint a gazdasági és szociális kohézió kiteljesítésének záloga az emberi erőforrások elsődlegességén alapuló tudásalapú társadalom megteremtése. Ennek megvalósításához egyszerre szükséges biztosítani a szociálpolitika, az oktatáspolitikát, a munkaerőpiaci-és foglalkoztatáspolitikát, a jövedelempolitikát, a lakáspolitikát és a gazdaságpolitika konzisztenciáját és közös hatásmechanizmusuk szinergiáját.

A kiindulópont szerint az emberi erőforrás Európa legfontosabb tőkéjének számít, az uniós szintű politikákat át kell, hogy hassa az a szemléletmód, amelynek középpontjában az emberi erőforrás-fejlesztés áll. Az emberi erőforrásba történő befektetések szavatolása a képzések, átképzések támogatásával döntő fontossággal bír Európa jövője szempontjából: megalapozza helyünket és szerepvállalásunkat a tudás-alapú gazdaságban, s egyben biztosítja, hogy az új gazdasági forma kellő hatékonysággal legyen képes gátat szabni a munkanélküliség növekedésének, adekvát megoldásmódokat nyújtva az esélyegyenlőség biztosítása, a szociális kirekesztés megakadályozása érdekében.

Napjainkra egy új, komplex szakpolitika mix kidolgozása és gyakorlatban való érvényre juttatása vált szükségessé, amely a szociálpolitikát társadalmi és gazdasági szempontból egyaránt produktív tényezőként szemléli, s ebbéli szerepvállalásának megerősítésére törekszik.

Az új felfogás deklarálja, hogy az emberek egészségének megőrzésére és javítására, a szociális és lakhatási körülmények jobbítására, a munkahelyteremtésre és az emberi erőforrás-fejlesztésre (oktatás, képzés, átképzés, készség-és képességfejlesztés) fordított kiadások az emberi erőforrásokba történő befektetésként foghatók fel.

Ezek a befektetések egyaránt pozitív hatással járnak mind az egyén-, mind a társadalom-, mind pedig a gazdaság működése tekintetében, s számos gazdaságszociológiai vizsgálat alapján azt mondhatjuk, hogy pozitív korreláció áll fenn az említett kiadások és az adott ország(ok) produktivitása között.

Helyzetfeltárás – Baranya megye erősségei, gyengeségei, veszélyei és lehetőségei

A megyei szintű fejlesztések előkészítő fázisában megvalósult helyzetfeltárás eredményeinek összegzéseként az alábbiakban a GYELV elemzés rövidített verzióját adjuk közre.

Az erősségek között említhetjük, hogy soknemzetiségű, multikulturális értékeket és hagyományokat képviselő lakónépesség található a megyében. Ennek bemutatása, megismertetése és tudatosítása pozitív hatásokat eredményezhet a kulturális értelemben vett másság differenciált társadalmi kontextusokban való elfogadására, a tolerancia fokozódására, az egyes nemzetiségi csoportokhoz tartozók közti együttélés és együttműködés minőségének javítására. Baranya megyében egyedülálló hagyományokkal és értékekkel bír a rendelkezésre álló oktatási, képzési, felsőoktatási és kulturális intézményrendszer (az ország első egyeteme is a megye központjában, Pécsen található). A rendelkezésre álló, képzett munkaerő, valamint az infrastrukturális feltételek kedvező lehetőséget teremtenek új befektetések, beruházások számára, új gazdasági vállalkozások megtelepedéséhez.

A gyengeségek között szereplő tény, hogy az aprófalvak és zsáktelepülések viszonylag magas száma jellemző Baranya megyére. Leszakadó, „periférikus” válság területek alakultak ki a rendszerváltást követően a megyében, amelyek szegregációs folyamatokat is generálnak. Ennek eredményeként is jelentős számú hátrányos helyzetű népesség található Baranya megyében. A települések – köztük elsősorban a kistelepülések – fokozott elöregedése, elnéptelenedése, a fiatal korosztályok, a munkaképes népesség elvándorlása kedvezőtlen demográfiai helyzetre utaló, tartósan állandósult folyamatokban öltenek testet. A kialakult területi egyenlőtlenségek negatív hatásokat eredményeznek az oktatás és egyéb humán szolgáltatások terén is (erősen korlátozott a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés). A közép-és felsőfokú oktatás, valamint a szakképzés viszonylag gyenge gyakorlat- és piacorientáltsággal jellemezhető, az oktatás nem kellő mértékben szolgálja a gazdaság igényeit. Gazdaságtalannak tekinthető – jobbára kihasználatlansága miatt - a viszonylag nagyszámú kulturális intézmény a megyében. Mára elavult állapotba került a lakásállomány jelentős része, amely miatt rossz lakás és lakhatási körülmények jellemzők a társadalom egyre szélesedő szegmensében.

A lehetőségek kiterjednek a Pécsi Tudományegyetemen fellelhető tudásbázis gazdasági szereplők igényeinek megfelelő hasznosítására (a K+F+I kapacitások és tevékenységek növelésével), amely növelheti a tudástőke társadalmi és gazdasági értelemben vett hasznosságát egyaránt. A munkaerő mobilizálhatóságának és versenyképességének javítása (piackonform tudás átadásával), valamint a vállalkozásbarát feltételek (például adókedvezmények nyújtásával) megteremtése növelhetik a vállalkozói aktivitást, a beruházási hajlandóságot, s ezzel nőhet a foglalkoztatottság, illetve csökkenthet a térségi-területi-, illetve helyi munkanélküliség. A közép-és felsőfokú oktatás és szakképzés rendszerének

munkaerő-piaci igényekhez való igazítása fokozhatja az oktatási és képzési tevékenységek hatékonyságát, hatásosságát és eredményességét. A Pécs EKF 2010 Program kapcsán kiépült infrastruktúra kihasználtságának növelése csökkentheti az intézményi-működési veszteségek halmozódását, növelheti a kulturális programok számát, ami kedvezően hat a forgalom és a bevételek növekedésére. Az épített kulturális örökség elemeinek új szempontok szerint történő hasznosítása (pl. kulturális értékek potenciális turisztikai értékévé váló alakításával), a kulturális ipar fejlesztése növelheti a megye hazai és nemzetközi ismertségét és elismertségét, a rendelkezésre álló kulturális tőkét. A helyi és szociális gazdaság, valamint a civil/nonprofit szervezetek és a helyi közösségek szerepvállalásának erősítése által fokozódhat a hátrányos helyzetű rétegek, csoportok társadalmi integrációja, erősödhet a lokális népesség autonómiája. A személyi és szociális kompetenciák fejlesztése, valamint a család, mint nélkülözhetetlen értékeket és forrásokat képviselő szociális mező támogatása, illetve az oktatási és nevelési intézmények, valamint munkahelyek fejlesztése hozzájárulhat az egyének szocializációjának kiteljesedéséhez. A helyi természeti-táji, környezeti, gazdasági és társadalmi erőforrásokon alapuló komplex fejlesztési programok megvalósítása (például az Ős-Dráva Program) nagymértékben hozzájárulhatnak a fenntartható (egyben önfenntartó) struktúrák kialakulásához. A környezettudatos szemlélet oktatási és nevelési módszerekkel való kialakítása hozzájárulhat a környezetszennyezés csökkentéséhez, a természeti, táji értékek megőrzéséhez, az alternatív gazdálkodási módok elterjedéséhez.

Veszélyként értékelhető a centrumoktól távoli kistelepülések előregedése, elnéptelenedése, a centrum-periféria „távolság” növekedése, ami további válság göcök, térségi-területi szegregátumok kialakulásához vezet, illetve tartósítja a meglévőket. A települések fejlettségbeli különbségeinek fokozódása egyenlőtlen fejlődést, a vagyoni és jövedelmi különbségek fokozódását, az egyensúlytól nagyobb mértékben eltérő társadalmi struktúrát eredményez. A szegénységi küszöb alatt élők arányának növekedése csökkenti az esélyegyenlőséget, gyengíti a társadalmi kohéziót és integrációt. Az általános képzés felértékelődése és a szakképzés leértékelődése következtében állandósult a szakemberhiány a megyében.

Fejlesztési célok

A Baranya Megyei Területfejlesztési Konceptió szerint a társadalmi fejlődés átfogó célja egy egészséges és megújuló társadalom létrejötte. Egészségesnek aposztrofálhatjuk azt a társadalmat, amely mentális, biofizikai, szellemi és erkölcsi értelemben egyaránt kedvez a jólét (jól-lét) minden egyén számára való szavatolásának. Megújulónak nevezhetjük a társadalmat abban az értelemben, hogy képes az egyének, a csoportok, valamint a közösségek szintjén a folyamatos változásokhoz való alkalmazkodás elősegítésére, s a mindenkor rendelkezésre álló erőforrások, feltételek és lehetőségek kreatív és innovatív módon történő felhasználására, alkalmazására a materiális és az immateriális tőke javak -

az egyéni (szellemi), a társadalmi és a kulturális tőke - állandó megújítása érdekében.

A társadalmi célrendszer specifikus céljai között a társadalmi felzárkózás és a piaci igényekre megfelelő választ adni képes emberi erőforrás-fejlesztés kapott prioritást.

1. sz. táblázat: A Baranya Megyei Területfejlesztési Konceptió társadalmi és szociális céljainak rendszere

Átfogó cél: egészséges és megújuló társadalom megteremtése	
Specifikus célok	
Társadalmi felzárkózás	A piaci igényekre reagálni képes emberi erőforrás-fejlesztés
Stratégiai célok	
Hátrányos helyzetű egyének és csoportok felzárkózásának elősegítése komplex (szociális, egészségügyi, foglalkoztatási és képzési) intervenciók alkalmazásával.	A foglalkoztathatóság javítása, a foglalkoztatás bővítése az aktív munkaerő-piaci és foglalkoztatáspolitikai eszközök előtérbe helyezésével.
A személyes és szociális kompetenciák fejlesztése a családi és közösségi-, illetve a munkahelyi szocializáció támogatásával.	Piackonform tudás biztosítása a munkaerő-piaci kínálat versenyképességének növelése érdekében, a piaci igényeknek megfelelő, többszintű és nagyobb átjárhatóságot biztosító képzési struktúra kialakításával.
Szociális lakhatási problémák mérséklése.	Munkaerő-piaci kompetenciák (kézségek és képességek fejlesztése, valamint információátadás) elsajátításának elősegítése.
Közösségi és civil kapacitások fejlesztése a társadalmi integráció, a térségi-területi felzárkózás és a kulturális értékek és hagyományok ápolása érdekében.	A fiatal pályakezdők önálló életkezdési lehetőségeinek (munkához és lakhatáshoz jutás) támogatása komplex intervenciók alkalmazásával.
A kulturális értékek és hagyományok, a nemzetiségi kulturális autonómia megőrzése, a kulturális tőke növelése értéktudatos magatartás kialakításával.	A népesség egészségi állapotának javítása az egészségmegőrzés és egészségnevelés/fejlesztés támogatásával és az egészségtudatos magatartás ösztönzésével.

Forrás: Baranya Megyei Területfejlesztési Konceptió tervezete

A társadalmi felzárkózás a következő stratégiai célokat foglalja magában: a hátrányos helyzetű egyének és csoportok felzárkózásának elősegítését komplex (szociális, foglalkoztatási és képzési) intervenciók együttes alkalmazásával, a személyes és szociális kompetenciák fejlesztését a családi és közösségi-, illetve a munkahelyi szocializáció támogatásával. Ugyancsak itt kell megemlítenünk a szociális lakhatási problémák mérséklését,

valamint a közösségi és civil kapacitások fejlesztését a társadalmi integráció, a térségi-területi felzárkózás érdekében, mint speciális célokat. Baranya megye, mint kulturális szempontból sokszínű, soknemzetiségű megye esetében különös jelentőséggel bír a kulturális értékek és hagyományok, a nemzetiségi kulturális autonómia megőrzése, a kulturális tőke növelése.

A piaci igényekre adekvát reakciót adó emberi erőforrás-fejlesztés - mint specifikus cél - a gazdaság mindenkori igényeihez alkalmazkodni képes munkaerőforrás rendelkezésre bocsátását jelenti az élethosszig tartó tanulás minden egyén számára történő biztosítása révén. A kapcsolódó stratégiai célok kiterjednek a foglalkoztathatóság javítására, a foglalkoztatás bővítésére az aktív munkaerő-piaci és foglalkoztatáspolitikai eszközök előtérbe helyezésével, az elhelyezkedési esélyeket ténylegesen növelő piackonform tudás és további munkaerő-piaci kompetenciák egyének és csoportok számára történő átadására, különös tekintettel a pályakezdők és a fiatal korcsoportok életkezdési lehetőségeinek növelésére (esetükben a munkához jutás mellett a lakhatási igények kielégítésére is). A munkaerőforrás-biztosítás és a jól-lét szavatolása ugyancsak magában foglalja a népesség egészségi állapotának javítását az egészségmegőrzés és egészségnevelés/fejlesztés eszközeivel és módszereivel.

A specifikus és a stratégiai célok egymást komplex módon kiegészítik. Az egészséges és megújuló társadalom alapja ebben a megközelítésben a társadalom számára értékes munkát végző egyén, aki mentális, biofizikai, szellemi és erkölcsi jól-létnek örvendő képes a folyamatosan változó környezet által generált kihívásokhoz való alkalmazkodásra, önmaga és családja, valamint az önhibájukon kívül önmagukról gondoskodni képtelenek fenntartására, önmaga és környezete folyamatos fejlesztésére, megújítására.

Egészséges és megújuló társadalom megteremtése

A társadalmi szinten értelmezett egészség fogalma szoros összefüggésben áll a társadalmi és gazdasági változások hatásaival. Az egészségi állapotot jelentősen befolyásolják az olyan aktuális társadalmi-gazdasági tényezők, mint például a munkahelyi-, illetve a lakókörnyezet és a lakáskörülmények, a humán szolgáltatások elérhetősége és minősége, a reáljövedelem nagysága, valamint az életmód, az életminőség, a jólét színvonala.

Az előbbiekből adódóan tehát az egészség kérdése összefügg a lakáspolitikával, a foglalkoztatáspolitikával, az oktatáspolitikával, a szociálpolitikával, valamint a terület-és vidékfejlesztési politika háttérében kialakult fejlesztési igényekkel és szükségletekkel, az egyes szakpolitikák működésének hatékonyságával.

Az egészséget, mint egyfajta emberi tőkét is szemlélhetjük, amelybe érdemes befektetni egyéni, közösségi és társadalmi szinten egyaránt. A különböző szintű, az egészségbe történő befektetések megtérülése közvetlenül tetten érhető adott térségi-területi szegmensek versenyképességében, gazdasági és társadalmi teljesítőképességében, potenciáljában.

Az egészség WHO által és az uniós gyakorlat szerint alkalmazott fogalma tartalmilag magában foglalja a mentális, a biofizikai és a szellemi értelemben vett egészséget egyaránt, amelyhez minden állampolgárnak joga van. Az egészséges népesség aktív, foglalkozáskorú szegmense hatékonyan alkalmazható munkaerőforrásként áll rendelkezésre: az egészségtudatos magatartás elterjedésével ti. kevesebb hiányzás, munkából való kiesés prognosztizálható.

Másfelől az egészséges népesség (aktív és inaktív egyaránt) kevésbé terheli meg az egészségügyi és szociális ellátórendszert, illetve a társadalombiztosítás kiadási oldalát. Az egészségtudatos magatartás elterjedése a munkaerő egészségi állapotának javulását, a munkával töltött idő kitolódását, meghosszabbodását, az aktívan töltött évek növekedését eredményezheti. Mindez a társadalmi és gazdasági értelemben vett produktivitás fokozódását hozza magával. Minden nemzetgazdaságnak tehát minden szinten támogatnia szükséges a munkavállaláshoz és a teljes élethez elsődlegesen szükséges egészségi állapot megőrzésének feltételeit, az egészséges életvitel lehetőségét. Az egészségi állapot javítása a társadalmi tőke növekedése révén az elmaradott térségek felzárkóztatásának is a záloga egyben.

A nemzetközi szakirodalom alapvetően kétféle gazdaságpolitikát különböztet meg a versenyképesség témakörében: az alacsony költségekkel-, valamint a tudással és kreativitással versenyzőt. A tudással és kreativitással versenyző gazdaságpolitika alapján a kormányzat a szereplőket innovatív tevékenységre ösztönzi, s ehhez megfelelő környezetet teremt. A megfelelő környezet kialakításába beletartozik, hogy a kormány értékrendjében és célrendszerében előkelő helyet foglaljanak el a kutatás-fejlesztésre és az oktatás támogatására szánt beruházások.

A megújuló társadalom fogalma egy értéktudatos, felelősségteljes, változásra hajlandó és képes, innovatív és kreatív stratégiákat a gyakorlatban megvalósítani képes, integráns, versenyképes társadalom létrejöttére utal. Ennek előfeltétele az ember, mint elsődleges erőforrás számbavétele, valamint az emberi erőforrásokba, így az oktatásba, illetve az innovációs képességek fokozásába történő befektetések ösztönzése. A lakosság tudásszintjének folyamatos, gazdaságorientált növelése lehetővé teszi, hogy egyre több és jobban fizetett munkahely jöhessen létre, ami egyben javítja az átlagos életszínvonalat is.

Baranya megye a jövőben a tudáson és az innováción alapuló versenyzést választja gazdaságpolitikája kulcselemének: egyfelől törekedni fog arra, hogy hatékonyan hasznosítsa a rendelkezésre álló erőforrásait (közülük is leginkább az emberi erőforrás által hordozott tudástőkét), másfelől folyamatosan igyekszik megújítani a lakosság tudásszintjét. Ehhez kapcsolódóan cél, hogy a megyében vállalkozás- és innováció-barát környezet alakuljon ki: azaz nem pusztán az alapanyag-termelő és összeszerelő-, hanem sokkal inkább a magas hozzáadott értéket és minőséget képviselő, innovatív termékeket gyártó, illetve ilyen szolgáltatásokat kínáló cégek megtelepedését ösztönözzék.

Ugyanakkor azt is szem előtt kell tartani, hogy a megye versenyképességének javulásához nem elegendő, ha a külföldi tulajdonú

cégek teljesítik az említett elvárást, hanem mindenekelőtt a hazai tulajdonú kis-és középvállalkozásokat, a helyi érdekeltségű cégeket kell támogatni abban, hogy versenyképességük fokozódhasson.

A hazai tulajdonú kis-és középvállalkozások, a helyi érdekeltségű cégek technológia-fejlesztési és munkahely-teremtési támogatása új foglalkoztatási és jövedelemszerzési lehetőségekhez juttathatja a helyi lakosságot, amely által csökkenhet a munkanélküliség, növekedhet az életszínvonal, a jólét. A tudástőke növelésének feltétele a munkavállalók folyamatos továbbképzése és a kutatás-fejlesztés. A cégek versenyképessége mindezekből következően leginkább azáltal növelhető, ha minél több tudást tudnak termékeikbe és szolgáltatásaikba beépíteni.

A megújuló társadalom magas integritási fokának eléréséhez elengedhetetlen a munkaerő-piaci és a társadalmi felzárkózás együttes elősegítése. Ennek érdekében szavatolni kell az egyének számára a képzettségüknek és képességeiknek megfelelő munkaalkalmakat, valamint a társadalmi-közösségi szerveződés, „beágyazódás” lehetőségeit.

A közösségi lét, a közösségi alkalmak intenzitásának növelésében a korábbiakhoz képest nagyobb mértékben lehet építeni azokra az értéktudatos és szolidáris helyi közösségekre, amelyek az elmúlt időszakban működésük révén bizonyították, hogy jelentős hatásokat és eredményeket képesek elérni az állampolgári aktivitás és az öngondoskodási képesség növelésében, az értékek közvetítésében, a szocializáció kiteljesítésében.

A megújuló társadalomhoz kapcsolódó, fent említett elvárások teljesülésében elsősorban a civil/nonprofit szervezetek, társadalmi szerveződések játszanak elsőrendű szerepet. A civil szektor részét képező helyi közösségek, a különböző igények, célok, érdekek mentén szerveződő érdekközösségek és a formalizált civil szervezetek fontos szerepet vállalnak az egyéneket és családokat, csoportokat támogató, befogadó társadalmi hálózatok és párbeszéd folyamatos fenntartása, működtetése szempontjából. A civilek által biztosított szervezeti és hálózati keretek, nyílt társadalmi kommunikáció, tapasztalati tudás-átadás erősíti az egyéni, családi és közösségi öngondoskodás képességének fejlődését, a helyi közösségek önszerveződését és együttműködését, különös tekintettel a nemzetiségi kulturális autonómia megőrzésére.

A fentiekben konkretizált célok megvalósításához elengedhetetlenül szükséges, hogy megerősítésre kerüljenek a közszféra azon elemei, amelyek az egyének, családok és közösségek jólétét, biztonságát szolgálják (közszolgáltatásokat biztosító közintézmények, közüzemi vállalatok, környezet- és természetvédelmi-, vízügyi-, műszaki-, fogyasztóvédelmi-, népegészségügyi-és jóléti intézmények).

Az átfogó és specifikus-, valamint stratégiai célok egymást kiegészítő jellegű kontextusa a fejlesztések révén hozzájárul a megyei szintű társadalmi és gazdasági kohézió erősödéséhez, a térségi-területi és települési hátrányok mérsékléséhez, a lakosság életminőségének érdemi javulásához.

A piaci igényekre reagálni képes emberi erőforrás-fejlesztés

Az emberi erőforrás fejlesztés olyan folyamatos, az alkalmazkodást és a társadalmi-gazdasági innováció elősegítését célzó beavatkozások sorozatát jelenti, amely a szemléletmód, az egyéni tudástőke, a készségek és képességek, kompetenciák és magatartások megváltoztatásával járul hozzá a nemzetek, térségi-területi egységek, települések és közösségek, valamint intézmények és szervezetek teljesítményének, hatékonyságának és eredményességének, versenyképességének javulásához.

Baranya megye specifikus fejlesztési céljai között gondoskodni szükséges a mindenkori piaci igényekhez megfelelően alkalmazkodni képes munkaerőforrás biztosításáról. Ennek érdekében differenciált emberi erőforrás-fejlesztési intervenciók alkalmazása szükséges, amelyeket magas színvonalú humán szolgáltatások igénybevétele egészít ki. A foglalkoztathatóság javítása, a foglalkoztatás bővítése a beruházási hajlandóság növelése mellett elsősorban aktív munkaerő-piaci és foglalkoztatáspolitikai eszközök előtérbe helyezésével kell, hogy megvalósuljon. A munkaerő-piaci kínálat versenyképességének növelése érdekében nélkülözhetetlen a piacokonform tudás biztosítása, valamint a munkaerő-piaci érvényesüléshez elengedhetetlen kompetenciák (készségek és képességek) fejlesztése, illetve az információátadás, tájékoztatás elősegítése. Ehhez kapcsolódóan elodázhatatlan a piaci igényekhez hatékonyabban illeszkedő, többszintű és nagyobb átjárhatóságot biztosító képzési struktúra kialakítása, valamint a munkaügyi intézményrendszer hatékonyságának növelése. A fiatal pályakezdők önálló életkezdesi lehetőségeinek (munkához és lakhatáshoz jutás) támogatása kizárólag komplex intervenciók alkalmazásával lehetséges. Ennek részeként indokolt egyfelől a fiatal pályakezdőket foglalkoztatók támogatása, valamint a kedvezményes, lakhatáshoz kapcsolódó hitelek és egyéb támogatások bevezetése. A népesség egészségi állapotát javítják, ehhez kapcsolódóan pedig a munkaerőforrás rendelkezésre állását és hatékonyságát biztosítják az egészségmegőrzés, egészségnevelés/fejlesztés támogatását, valamint az egészségtudatos magatartás ösztönzését képviselő intervenciók.

A foglalkoztathatóság javítása, a foglalkoztatás bővítése az aktív munkaerő-piaci és foglalkoztatáspolitikai eszközök előtérbe helyezésével

A foglalkoztathatóság javítása, a foglalkoztatás bővítése elsősorban a beruházások ösztönzésén, a munkaadók érdekeltségének megteremtésén, a rendelkezésre álló munkaerőforrás mennyiségi és minőségi megfelelőségén túlmenően a munkaerő-piac és foglalkoztatáspolitikai aktív eszközeinek előtérbe helyezésén alapul. Ezek között a munkaerő-piaci képzések, átképzések és továbbképzések, a vállalkozóvá válás támogatása, a munkaadók érdekeltségét megteremtő bér- és járulékutámogatások,

adókedvezmények, valamint a munkanélkülivé válást megelőző munkavállalási tanácsadó intervenciók említhetők elsősorban.

Az elsődleges munkaerőpiacon hátrányt szenvedő csoportok – az alacsony iskolai végzettségűek, a roma kisebbséghez tartozók, a fogyatékkal élők és a megváltozott munkaképességűek, az ötven év feletti, a tartósan munkanélküliek, a GYES-ről és GYED-ről visszatérők – helyzetének javítása érdekében fontos a helyi és szociális gazdaság támogatása, a civil/nonprofit szereplők intenzívebb bevonása, foglalkoztatási szempontból való helyzetbe hozása. Mindezekhez kapcsolódóan szükséges az alternatív, atipikus foglalkoztatási lehetőségek kiszélesítése, illetve a másodlagos munkaerő-piacon védett státuszok, munkahelyek létrehozásának és fenntartásának támogatása.

Az atipikus foglalkoztatási formák közül – különösen a gyermekek nevelését, a fogyatékkal élő vagy tartósan beteg személyek gondozását végzők munkaerő-piaci reintegrációját is elősegítendő - célszerű a részmunkaidős munkavégzés, valamint a távmunka feltételeinek megteremtése, rendszereinek kialakítása.

A leghátrányosabb helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek fokozása érdekében komplex – képzési, foglalkoztatási és szociális jellegű - támogató szolgáltatásokat kell együttesen biztosítani.

Speciális, például közfoglalkoztatási programokat kell megvalósítani a munkaerő-piacon hátrányt szenvedő csoportok - roma munkanélküliek, térségi-területi szegregátumokban élők - munkaerő-piacra való belépésének elősegítésére.

A terület-és vidékfejlesztési programok és projektek, valamint a vidéki gazdaság és vállalkozások élénkítését célzó kezdeményezések keretében kiemelten szükséges támogatni a munkahelyteremtő beruházásokat. Különösen a kedvezőtlen adottságokkal rendelkező, munkaerő-piaci és egyéb szempontból elmaradott térségekben, településeken, elsősorban a hazai tulajdonú kis- és közepes vállalkozások komplex technológia-fejlesztését kísérő foglalkoztatás-bővítés kedvezhet a helyi foglalkoztatás bővülésének, a munkanélküliség csökkenésének. Elsősorban azokat a vállalkozásokat érdemes támogatni, amelyek vállalják, hogy a státuszhoz juttatás során előnyben részesítik az elsődleges munkaerő-piacról kiszorulókat (alacsony iskolai végzettségűeket, nőket, romákat), valamint tevékenyen elősegítik hátrányt szenvedő munkavállalók folyamatos képzését. Különösen a magas élők munkakerő-ráfordítást igénylő tevékenységeket képviselő vállalkozások játszhatnak fontos szerepet az elmaradott térségek hátrányos helyzetű népességének foglalkoztatásában.

Az elmaradott, kedvezőtlen adottságokkal rendelkező térségek és települések esetében a helyi gazdaság fejlesztését megalapozó szociális földprogramokat és ezeket kiegészítő egyéb, szociális gazdaság típusú, valamint mikrohitel programokat célszerű indítani a helyi sajátosságokra építve. Ezek a kezdeményezések nem pusztán az inaktív lakosság foglalkoztatását, munkajövedelemhez való juttatását, hanem a peremhelyzetben élők társadalmi integrációját is támogatják. Továbbá hozzájárulnak a helyi piac kialakulásához, a helyben való termelés, felhasználás és fogyasztás ösztönzését szolgáló komplex

kezdeményezésekhez. A kiegészítő jellegű, szociális rehabilitációs, közösségfejlesztő programokban résztvevők számára biztosítani kell a megfelelő szakismeretek megszerzését, valamint a foglalkoztathatóság javítását biztosító képzési programokhoz való hozzáférést is.

Piackonform tudás biztosítása a munkaerő-piaci kínálat versenyképességének növelése érdekében, a piaci igényeknek megfelelő, többszintű és nagyobb átjárhatóságot biztosító képzési struktúra kialakításával

Baranya megyében – országos viszonylatban – rendkívül gazdag hagyományokkal rendelkező, kiépült oktatási, képzési infrastruktúra áll rendelkezésre. A megyeszékhelyen található az ország első egyeteme, amely mellett Pécsen és a vidéki városokban további felső-és közép-, illetve alsósintű oktatást, képzést biztosító intézményeket egyaránt találunk.

Az oktatás, a képzés területeit, szintjeit számos reform érintette az elmúlt időszakban, mindezek ellenére sem sikerült az oktatás kimeneti, és a munkaerőpiac bemeneti oldalát megfelelően egymáshoz illeszteni. Így az oktatás és a gazdaság szereplői közti kapcsolat nem erősödött meg kellőképpen, amelynek következtében tartósan fennmaradnak a keresleti és a kínálati oldal közti eltérések.

A piackonform tudás biztosításához magas minőségi értékű, s egyben a gazdaság igényeinek megfelelő, gyakorlat-specifikus oktatási szolgáltatásokra, jól képzett oktatókra, motivált, jól informált hallgatókra és felszerelt, modernizált oktatási intézményekre van szükség minden szinten. Ennek teljes mértékben ellentmondott az a 90-es évtized elejétől tért hódított tendencia, amely a felsőoktatás expanzióját jelentette Magyarországon. A középiskolákból kilépők fokozatosan növekvő száma egyre jelentősebb keresletet indukált, amelyre a felsőoktatási szereplők kínálatbővítéssel reagáltak. Másrészt a fiatal korosztály tömeges munkanélkülivé válását enyhítő intézkedések eredményeként „tömegesen” jutottak be a hazai felsőoktatási intézményekbe a jelentkezők, amelynek eredményeként az egyetemek és főiskolák sokkal inkább a „mennyiségi” elvnek tettek eleget a képzések során, mintsem hogy a minőség és a piacodás irányába indultak volna el. Ezzel párhuzamosan nagymértékben csökkent a szakmunkások aránya, amely egyes szakmák terén utánpótlás-, majd szakemberhiányhoz vezetett.

A minőség további romlását szolgálta a 2000-es évtizedben az a fejlemény is, hogy a hazai felsőoktatásban megjelenők nagyobb számban jelenítettek meg teljesítménydeficittel, képességihiánnyal küzdő tanulókat, akik középiskolai éveik alatt az iskolai tudásmérés háromévenként ismétlődő, úgynevezett PISA – vizsgálatai alapján kerültek az említett kategóriákba (a magyar közoktatási rendszer 2000-től kapcsolódott be a nemzetközi vizsgálatokba).

2006 szeptemberétől Magyarország is csatlakozott az Európai Unió által Egységes Európai Felsőoktatási Térségnek nevezett felsőoktatási struktúrához, amely a többlépcsős szerkezetre való áttérést hozta magával: az általában három éves alapképzési szakaszra (BA, Bsc) két éves

mesterképzés (MA, Msc) épül, majd ezt három éves doktori (Ph.D.) képzés követheti. A változást megelőzően a magyar felsőoktatásba belépő hallgatók 413 különböző szak közül választhattak, 2006-tól ezek száma 102-re csökkent, azonban még ez sem vezetett el a piacokonform tudást biztosító, a gazdaság igényeinek megfelelő, többszintű és nagyobb átjárhatóságot biztosító képzési struktúra kialakításához.

A felsőoktatás tömegképzéssé válásával párhuzamosan jelentek meg azok a tanulási, oktatásszervezési- és irányítási problémák, amelyekkel az intézmények nem képesek megküzdeni (a tömegképzésből adódó minőségi és hatékonysági problémák).

Fontos, hogy a megye további fejlődésében a rendelkezésre álló oktatási-képzési infrastruktúra hatékony szerepet tölthessen be. Ennek érdekében egyfelől különösen hangsúlyossá válik a képzési rendszerbe belépők pályaeorientációjának, pályaválasztásának, pályairányításának vizsgálata, a pályaválasztási tanácsadás iskolai keretek között történő működtetése, illetve azoknak a kompetenciáknak a feltárása, amelyek az eredményes és élethosszig tartó tanulás feltételeit jelenítik meg.

Másfelől elodázhatatlan az intézményi és működési struktúra reformja: olyan egymásra épülő, többszintű, nagyobb átjárhatóságot, több opciót biztosító képzési rendszer felépítésére van szükség, amely elősegíti az egyéni karrier utak kifejlesztését és azok megvalósításának támogatását szorosan illeszkedve a mindenkori munkavállalási, piaci és gyakorlati elvárásokhoz.

Annak érdekében, hogy a képzések megfelelően illeszkedhessenek a munkaerő-piac, illetve a gazdaság igényeihez, releváns információkra, a szereplők folyamatos tájékoztatására, valamint pontos igénykövetésre van szükség. Biztosítani kell a pályaválasztás, a továbbtanulás előtt állók és családjaik aktuális és releváns munkaerő-piaci és képzési-oktatási információkkal való ellátottságát (különösen a helyi és térségi munkaerő-piaci és oktatási-képzési információkat fontos a döntés előtt állók rendelkezésére bocsátani). A tájékoztatási hatékonyságot fokozhatja, ha az érdeklődők számára több évre szóló ágazati és szakma-specifikus előrejelzések is rendelkezésre állnak. A pályaeorientációs tevékenység hatékonyságát az oktatási intézményekben, helyben szükséges javítani megfelelő képzettségű szakemberek iskolai feltételek között való szerepeltetésével, mivel a tanulók számára a pedagógusok általában viszonylag kevés, hiányos információval szolgálnak a továbbtanulást illetően.

A térségi-területi, települési munkanélküliség csökkentéséhez, a munkaerő-piac strukturális anomáliáinak kompenzálásához, a képzési szisztéma gazdaságorientációjának kialakításához ismerni kell a munkaerő-piac mindenkori tényleges munkaerő-igényét (mennyiségi és minőségi szempontokat egyaránt megjelenítő keresletét), amelyhez időszakonként hozzá kell igazítani az oktatási-képzési intézmények által biztosított munkaerő-kínálatot. A képző intézmények oktatási kínálatának kialakításában a jelenlegihez képest sokkal nagyobb és közvetlenebb szerepet kell, hogy játsszanak a gazdaság, a vállalkozások, a munkaadók, a kormányzati gazdaságpolitika helyi és országos képviselői.

A képzési kínálat rugalmatlanságának feloldásához fokozni szükséges a képző intézmények és a gazdasági szereplők közös együttműködéseinek, érdekeltségeinek kialakítását. Ez adekvát megoldást jelenthet annak elérésében, hogy a munkaerő-piacra kilépő pályakezdekők piacképes képzettséggel és egyben kompetenciákkal rendelkezzenek.

A gazdasági szereplők jelenleginél erőteljesebb részvétele a képzési-oktatási rendszerben, a szereplők közti együttműködés ösztönzésének támogatása egyben enyhítheti a szakképzés, s az oktatás más ágazatainak erős normatíva-függőségét.

Az oktatási-képzési intézmények működését eredményesebbé szükséges tenni az esetlegesen túlméretezett kapacitások jobb kihasználásával vagy az elégtelen kapacitások pótlásával, illetve az erőforrás koncentráció és a gazdálkodás hatékonyságának fokozásával. Elengedhetetlen a gyakorlóléhelyek technikai-műszaki színvonalának javítása főként a „lépésben levő” technikát képviselő, illetve technika-igényes szakmákban. A gyakorlóléhelyek fejlesztése a termelésben élen járó, a fejlett technikát, technológiát és szaktudást képviselő cégek igényei szerinti felkészítést kell, hogy szolgálja.

A felnőttképzésben és az iskolarendszeren kívüli képzésben, valamint a felzárkózás politikát megjelenítő komplex célok megvalósításában egyre jelentősebb szerepet játszanak a regionális munkaerő-képző központokból átalakult, a Türr István Kutató és Képző Intézet megyei igazgatóságai. A pécsi igazgatóság a Baranya megyei területfejlesztési célok kiteljesedéséhez nagymértékben képes hozzájárulni azzal, hogy térségi-területi alapon jelentkező konkrét képzési igényeket elégít ki az általa képviselt képzési intervenciók megvalósításával. A képző központ a felmerülő képzési igények széles skáláját le tudja fedni a rendelkezésére álló saját technikai-műszaki és humán kapacitások révén. Az igazgatóság továbbá együttműködik a megyei szakképző intézményekkel, s szerződéses keretek közt működteti a részükről rendelkezésre bocsátott további műszaki eszközöket, infrastruktúrát és humán erőforrásokat. Ez által a megyei igazgatóság összekötő szerepet játszik a piac és a képző intézmények között.

Munkaerő-piaci kompetenciák (készségek és képességek fejlesztése, valamint információátadás) elsajátításának elősegítése

Általánosan kompetenciák alatt az egyes személyek lényeges, bizonyos típusú jellemzőit értjük, amelyek hatással vannak az egyének teljesítményének színvonalára. Ebből adódóan érthető, hogy a munkaerőpiacon való érvényesülés szempontjából alapvető fontosságú a kompetenciák elsajátítása, illetve fejlesztése.

Kompetenciáink kisebbik része velünk született adottság, nagyobb része viszont életünk során megszerzett, fejleszthető képességek összessége. A kompetencia alkotóelemei között nem csupán a személyiségvonásokat, valamint a készségeket és képességeket említhetjük, hanem ide tartoznak a megszerzett ismereteink, az önértékelésünk és a motivációink is.

Egy tudásalapú társadalomban a kompetenciáknak hármas szerepük van, amelyek szoros összefüggésben állnak egymással. Egyrészt növelik a foglalkoztathatóságot, másrészt erősítik a társadalmi kohéziót, harmadrészt pedig az egyének személyes karrierjét, önmegvalósítását segítik elő.

A kompetenciák elsajátításának három fontos terepe van. A formális képzéshez tartoznak az intézményes keretek között megvalósuló képzések, amelyek valamilyen bizonyítvány megszerzésével érnek véget, tehát ide soroljuk a közoktatást és a felsőoktatást, valamint az OKJ-s bizonyítvány megszerzésére irányuló szakmai tanfolyamot is. A nem-formális képzések az oktatási rendszeren kívül, társadalmi vagy egyéb szervezetek (például munkahelyek) által szervezeten valósulnak meg és nem feltétlenül járnak képesítés vagy egyéb okirat megszerzésével. A harmadik területe a kompetenciák fejlesztésének az informális tanulás, amelynek minden ember részese az olyan mindennapi tevékenységek során, mint például a bevásárlás, a barátokkal való beszélgetés, valamilyen kulturális műsor megtekintése vagy éppen a gyermeknevelés.

A formális és nem-formális képzések célja egyaránt a részt vevő egyének munkaerő-piaci esélyeinek növelése, valamint a munkaerőpiac keresletének kiszolgálása. A hazai képzések hatékonyságát csökkenti és a fent említett céloknak való megfelelést akadályozza, hogy a képzések felépítésében, tartalmában a lexikális tudás túlságosan hangsúlyos a készség- és képességfejlesztés rovására.

Napjainkban a globalizálódó, gyorsan változó világ korában a munkaerő-piaci versenyképesség megtartásához elengedhetetlen, hogy a társadalom tagjai folyamatosan képezzék magukat, új ismereteket és kompetenciákat sajátítsanak el munkavállalásuk, valamint munkahelyük megtartása érdekében.

A kevesebb, mint 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők csoportja rendkívül heterogén összetételű, ami a fejlesztési szükségleteik szintjén is megmutatkozik. Legtöbbjük hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, szociális peremhelyzetben él, többen közülük értelmileg sérült emberek, akik körében nem ritka az írás, olvasás, számolás képességének hiánya. Az ebbe a csoportba tartozó személyek képzésbe történő eredményes bevonásához és benntartásához mindenképpen szükséges személyes segítők (mentorok) igénybevétele is. Számukra a továbbfejlesztés lehetőségét elsősorban az iskolai végzettséget pótló speciális oktatási programokban való részvétel jelentheti. A kevesebb, mint 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők az elsődleges munkaerőpiacon csak mint alkalmi munkások szerepelhetnek, illetve az iskolai végzettség hiánya miatt a munkaügyi képzésekben sem tudnak részt venni, mivel ezek esetében is minimális követelmény az alapfokú végzettség. Az előbbiekből következően az említett csoporthoz tartozók egzisztenciája bizonytalan, jelentős mértékben kiszolgáltatottak a feketemunkának és az uzsorahitelezésnek. A nem folyamatos, alkalmi munkavállalás és jövedelemszerzés miatt ezek az emberek és családtagjaik a szociális ellátórendszer alanyai is egyben, jövedelmüket támogatások igénybevételeivel egészítik ki. Körükben viszonylag gyakori a devianciák

előfordulása: megfelelő belátás híján, felelősségteljes életvitelhez és döntések meghozatalához szükséges alapkompenciák hiányában (ide tartozik például az írás, olvasás, számolás, szövegértés-és értelmezés, az információk feldolgozásának készsége, a lehetséges következmények mérlegelése, felismerése, stb.) sokszor nem képesek az elvárásokhoz, szabályokhoz való igazodásra. Amennyiben ezek az emberek, illetve családok nem kapnak komplex segítségnyújtást, továbbörökítik halmozottan hátrányos helyzetüket, alulszocializáltságuk minden negatív jellegzetességét és azok következményeit az őket követő generációkra. Megfelelő szülői példamutatás és motivációk hiányában az ezen családokban felnövekvő gyermekek is hasonló életformát alakítanak ki. Ezekben a családokban viszonylag magas a gyermeklétszám, különösen magas arányt képeznek a népességben belül az Észak-alföldi, Észak-magyarországi és Dél-dunántúli területeken, ahol a legrosszabbak a jóléti és foglalkoztatási mutatók.

Fentiek alapján kiemelt fontosságú, hogy részvételük támogatásával speciális képzési/fejlesztési programok induljanak, amelyek az alapkészségek elsajátítása mellett a szocializációs defektusok, hiányok kompenzációját is célozzák az életviteli kompetenciák fejlesztésével (konfliktuskezelés, problémamegoldás, kommunikáció), illetve egyben munkatapasztalat-szerzési lehetőséget is biztosítanak számukra a munkavállalói attitűdök megszerzése végett. A szociális és a munkaügyi szakemberek, családsegítők, szociál-és gyógypedagógusok nélkülözhetetlen szerepet kell, hogy vállaljanak a célcsoport komplex fejlesztésében, amelynek során a kompetenciafejlesztés össze kell, hogy kapcsolódjon tehát a munkaerő-piaci-, a szociális és a képzési szolgáltatásokkal. A hiányzó általános iskolai osztályok elvégzését követően már számolni lehet a célcsoporthoz tartozó, munkaerőpiacon megjelenő egyénekkel a mezőgazdaságban, valamint az építőipari tevékenységekben. Nem szabad megfeledkezni arról, hogy esetükben csak fokozatosan, lépésről lépésre, kizárólag folyamatos szakemberi segítséggel várható el eredmény.

A nyolc általános iskolai végzettséggel rendelkezők esetében, az „Út a munkába” program során leszűródött tapasztalatok alapján azt mondhatjuk, hogy a célcsoport tagjai ugyancsak sok mentális, szociális, egészségügyi és személyes problémával, valamint speciális igénnyel jellemezhetőek. Az ő esetükben is találhatunk szép számmal alapvető kompetenciákat érintő és szocializációs hiányosságokat. Létszámuk jelentős Magyarországon, magas arányban fordulnak elő a munkanélküliek körében, mivel könnyen helyettesíthetőek, pótolhatóak. Fontos, hogy megfelelő motiváltságot szerezzenek a továbbképzési programokban történő részvételre, a szakmatanulásra. Ennek hiányában nem keletkezik esély arra, hogy hátrányos munkaerő-piaci és szociális helyzetükből kikerülhessenek: a 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők ti. elsősorban segédmunkásként vagy betanított munkásként dolgozhatnak különböző fizikai munkavégzést igénylő tevékenységi körökben, viszonylag alacsony jövedelemért. Az ipar (építőipar és feldolgozóipar) mellett a mezőgazdaság jelent elsősorban felvevőpiacot a szakképesítés nélküliek által megjelenített munkakinálattal szemben. Ugyancsak találunk alacsony

státuszú, képzés nélkül is betölthető munkaköröket az egészségügyben (segédápoló) vagy a szociális ellátásban (képzés nélküli szociális gondozó) is. Munkaerő-piaci kitettségüket jól reprezentálja a gazdasági szerkezet változása, amelynek következtében a hagyományos (ipari és mezőgazdasági) tevékenységeket ellátók csak új ismeretek, kompetenciák elsajátítása, képzési és továbbképzési programokban való részvételük révén képesek a változások követésére, a szolgáltatások irányába történő elmozdulásra, ebben a szektorban munkahelyek megszerzésére. Azonban csak abban az esetben fog javulni a célcsoporthoz tartozó egyének munkaerő-piaci esélye, ha az alapkompenciák mellett a társas készségeik, valamint a munkavállalói tudatosságuk egyaránt fejlődik, amelyeket szakmai és informatikai készségek elsajátításával egyaránt célszerű kiegészíteni.

A szakmunkásokat vizsgálva különbséget kell tenni a motivációk, a tudás, a készségek és képességek tekintetében: vannak, akik a szakmájukat szeretik és magas szinten művelik, illetve találunk olyanokat is, akik kevésbé jeleskednek szakmai tudásukat, illetve a munkához való hozzáállásukat nézve. Az utóbbiak közé tartozók között általános, hogy a munkanélküliség mellett gyakran feketemunka vállalásával járulnak hozzá alacsony életszínvonaluk fenntartásához. Viszonylag magas a szakmunkások száma Magyarországon a munkanélküliek körében. Az elmúlt időszakban, a válsághelyzetek hatására bekövetkezett létszámleépítések miatt, bizonyos szakmai ismeretek elavulása következtében, a megváltozott feltételekhez való alkalmazkodást szavatoló kompetenciák vagy a szükséges mobilitás hiányában sokan veszítették el közülük álláshelyeiket. A munkanélküliség, a jövedelemhiány és egyéb szociális problémák, valamint különböző devianciák áldozataivá válhatnak, gyakori például az alkoholizmus előfordulása a körükben.

A szakmunkások esetében általában több kompetencia együttes fejlesztésével lehet hosszabb távon eredményt elérni. Így például a tanulási képességek fejlesztése, a kommunikációs és konfliktuskezelési készségek fokozása nagyobb fokú önállósághoz vezethet. Az önismeret és a képesség-érdeklődés feltérképezése alapját kell, hogy képezze a lehetséges tovább-és átképzési irányok, lehetőségek közül történő választásnak. Az informatikai tudás és a nyelvi készségek, valamint a vállalkozói ismeretek a szakmunkások által végezhető munkakörökben is fontos szerepet játszanak. Fontos mindezek mellett az élethosszig tartó tanulás jelentőségének és lehetőségeinek megismertetése is velük.

A szakértői vélemények szerint az érettséggel való rendelkezés önmagában egyáltalán nem elegendő a munkaerő-piacon való érvényesüléshez. Az itt említendő egyének heterogén célcsoportot alkotnak: ebbe a kategóriába tartoznak azok, akik az érettségi dolgozni kezdtek, s azóta nem tanultak tovább, valamint az egyetemi és főiskolai tanulmányaikat be nem fejezett személyeket is, akik azonban megfelelő szakmai ismereteket és kompetenciákat szereztek az elmúlt időszakban, amely elegendő volt ahhoz, hogy megtarthassák a munkakörüket. A célcsoporthoz tartozók tehát a heterogén jellegből adódóan differenciált tanulási készségekkel, motivációval, továbbtanulási szándékokkal

jellemezhető. Az érettségi presztízsének utóbbi időben való csökkenése mellett problémát jelent számukra a szakképesítés hiánya a munkaerő-piaci érdekérvényesítésben. Hiszen amennyiben az érettségizett nem rendelkezik szakképesítéssel, nehezen tud bármilyen szaktudást igénylő munkakört betölteni.

Az esetükben alkalmazható képzések, átképzések és továbbképzések során a motivációikra és a gyakorlatban megszerzett kompetenciáikra és ismereteikre lehet alapozni. Az esetükben hasznos lehet a pályaorientációs tanácsadás igénybe vétele, valamint az idegen nyelvtanulás és az IT kompetenciák elsajátítása, mivel ezek több, szakképesítést nem igénylő munkakörben is szükségesek (például az ügyfélszolgálati és asszisztensi munkakörökben). Ugyancsak fontos a vállalkozói ismeretek és a kapcsolódó kompetenciák fejlesztésére a körükben, hiszen ezek által önfoglalkoztatóvá válhatnak, illetve megnövekedhet az esélyük az üzleti szférában való elhelyezkedésre is.

Magyarországon hozzávetőlegesen 700.000 roma származású él, számuk folyamatosan nő a hazai népességen belül. A romák területi elhelyezkedését nézve kevesebb, mint tíz százalékuk él a fővárosban, kb. hatvan százalékuk a községek lakója. Arányuk az össznépsétséghez viszonyítva Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (22,3%) és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (17,5%) a legmagasabb. Körükben jellemző az aktív keresők alacsony és az eltartottak, illetve a munkanélküliek, valamint az alacsony végzettséggel rendelkezők magas aránya. A roma népesség lakóhelyét nézve általában térségi-területi szegregátumokban koncentrálódik. A szülők az esetek többségében képtelenek a többségi társadalom által elvárt magatartás minták utódok felé történő átörökítésére, mivel ezekkel ők maguk sem rendelkeznek. Igen alacsony a romáknál a tanulási motiváció szerepe, ezért az esetükben alkalmazásra kerülő fejlesztési programok magukban kell, hogy foglalják a tanulási készségek és a tanulási motiváció növelését is. Elengedhetetlenül fontos számukra az életviteli és a munkavállalói készségek, valamint az egyéni kompetenciák fejlesztése. Különösen nehéz a munkavállalói attitűdök kialakítása az eltérő értékszemlélet és szocializációs minták, valamint a többségükre jellemző tartósan munka nélkül lét miatt. A romák esetében a munkaerő-piaci integráció kizárólag kiegészítő jellegű, komplex szociális intervenciók támogatásával valósulhat meg, amelyek az egyéni és a közösségi esetkezelésre, közösségfejlesztésre egyaránt kiterjednek. A romák esetében a közmunkaprogramok jelenthetnek elsősorban lehetőséget a munka világába történő bevezetésük érdekében. Ezek hatékonyságát képzési és szociális beavatkozásokkal szükséges javítani.

A tartós munkanélküliség által érintettek elsősorban a szakképzetlenek vagy az elavult képesítéssel rendelkezők közül kerülnek ki és válnak a segélyezési rendszer alanyaivá, miután kikerültek a munkaügyi regisztrációból is. Az utóbbi években egyre több azoknak a fiataloknak a száma is, akik munkatapasztalat szerzés nélkül válnak tartós munkanélkülivé. A tartós munkanélküliség motivációvesztést, az önértékelés csökkenését, a hagyományos kapcsolatok elvesztését, a jövedelemhiány miatt hátrányos helyzetbe kerülést, belső és társas

konfliktusokat okozhat. A kialakuló helyzetből nagyon nehéz az elfásult, reményt vesztett embereket kimozdítani. Számukra nem pusztán új munkalehetőség biztosításáról, hanem egyszermind mentori (mentális, pszichés és szociális) segítségnyújtásról szükséges gondoskodni. Kompetenciáikat nézve általában elmondható, hogy a tartós munkanélküliségtől szenvedők elszoknak a rendszerességtől, a napi szintű munkába járástól és a teljesítmények vállalásától, valamint a munkahelyi közösségtől is. Ezért az esetükben a munkamotivációk erősítése elsődleges szempontként merül fel. A munkába való visszaintegrálás célja az életviteli kompetenciák (önismeret, önbizalom és felelősségvállalás), valamint a munkavállalói kompetenciák fejlesztésén keresztül érhető el. A tartós munkanélküliek esetében fontos a pályaorientációs tanácsadás alkalmazása, illetve a tartós munkanélküliség egyéni okainak feltárása és tudatosítása az egyénben.

Az ötven év feletti munkavállalók a válság hatására még nehezebb munkaerő-piaci helyzetbe kerültek, hiszen a náluk fiatalabbak is tömegesen veszítették el a munkahelyeiket. Az idősebb korosztály esetében nem csak az állásszerzés, hanem a munkahely megtartása vagy a munkahelyváltás is fokozott problémát jelent. A tapasztalatok szerint ti. a munkáltatók sokszor a fiatalabb munkaerőt részesítik előnyben, mivel a fiatalok általában könnyebben befolyásolhatók és kevesebb bért kell nekik fizetni. Ezzel ellentétben, hogy a nyugdíjkorhatár emelése az ötven éven felüli munkavállalók esetében is elvárja, hogy képesek legyenek alkalmazkodni a munka világát átható folyamatos változásokhoz, s képesek legyenek – ha szükséges – újratervezni, módosítani az életpályájukat. Munkaerő-piaci esélyeiket rontja, hogy általában kevesen beszélnek közülük idegen nyelvet és előfordulhatnak informatikai téren is komoly hiányosságai. Az idősebb korosztály elhelyezkedéséhez vagy munkájának megtartásához elengedhetetlen a hiányzó munkaerő-piaci kulcskompetenciák fejlesztése, azok munkavállalói oldalról való támogatása is. Képzési igényük az informatikai és nyelvi kompetenciák mellett a vállalkozói készségeik fejlesztésére kell, hogy kiterjedjen, hiszen évtizedes szakmai tapasztalataik vállalkozói keretek között is kamatoztathatóvá válhatnak.

A kisgyermekes anyukák több időt és figyelmet kell, hogy fordítsanak gyermekeik gondozására, ami sokszor összeegyeztethetetlen a munkavállalással. Magyarországon a statisztikai adatok szerint hozzávetőlegesen ötvenezer fővel nőhetne a foglalkoztatottak száma, amennyiben sikerülne a kisgyermekes anyukák körében az európai átlagnak megfelelő szintű foglalkoztatást biztosítani. Ezt a foglalkoztatásbővülést azonban nem csak az állami kedvezmények, támogatások hiánya, hanem az anyaszerepről alkotott hazai értékrend és hozzáállás is korlátok közé szorítja. A kisgyermekes anyák munkaerő-piaci helyzetét nagymértékben javíthatná a táv-és részmunkaidős foglalkoztatási formák elterjedése. A képzési igény tartalmát tekintve magában foglalja a régi tudás aktualizálását, valamint új ismeretek megszerzéséhez szükséges készségek és képességek fejlesztését. Hatékony megoldást jelenthetnek a távoktatás, az e-learning, valamint a konzultatív jellegű nyelvi és IT

képzések, illetve a munkába való visszatérésre vagy új szakma megtanulására, illetve továbbtanulásra való felkészítések az esetükben.

Betegségből, balesetből adódóan egyaránt megváltozhatnak az egyének munkavállalási képességei. A munkaképesség megváltozásának mértékétől függ, hogy az egyén foglalkoztatható-e, s ha igen, hogyan, milyen feltételek mellett. Kedvező esetben az eredeti munkakör további betöltésére is lehetőség nyílik, azonban kedvezőtlenebb helyzetekben már szükségessé válik a munkakörülmények módosítása vagy más munkakör, illetve munkahely találása. Ugyancsak megoldásként tartható számon a részmunkaidőben vagy bedolgozóként való foglalkoztatás lehetősége is az esetükben. A munkahely, a munkamódszer, az esetleg szakmaváltáshoz új ismeretekre, kompetenciákra van szükség. A munkaerő-piaci kompetenciák fejlesztési igényeinek meghatározását egyénenként kell megtenni a megváltozott munkaképességű személyek esetében. A hazai források elsősorban a munkaadói oldalt ösztönzik bértámogatásokkal és egyéb eszközökkel a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása érdekében. A megváltozott munkaképesség helyes kezelését segítik különböző humán szolgáltatások is, mint a rehabilitációs tanácsadás, a munkavállalási, pályaválasztási, pályakorrekciós, életvezetési és álláskeresési tanácsadás. A csökkent munkaképesség jellegétől és mértékétől, valamint a kapcsolódó, egyéb hátrányokat okozó tényezők kompenzálása céljából szükséges szociális szakemberek bevonása is, akik a motivációk fenntartása, az információáramlás biztosítása, a szociális körülmények kezelése és a személyes tanácsadás terén járulhatnak hozzá a megváltozott munkaképességűek életminőségének javításához.

A szociális vagy társadalmi megközelítés adott környezetben, szituációban értelmezi a fogyatékossgot: egyszerre veszi figyelembe azokat a tényezőket, amelyek a fogyatékossg kialakulásához hozzájárultak. Az egyén fogyatékossgának jellegétől és mértékétől függően szükséges speciális képzések, átképzések, valamint járulékos, kiegészítő jellegű szociális intervenciók alkalmazása a fogyatékkal élők munkaerő-piaci és szociális helyzetének javítása érdekében. Az alkalmazható módszerek tekintetében előnyös lehet például a távoktatás. A fogyatékkal élők társadalmi és munkaerő-piaci integrációjának megvalósításához elengedhetetlen a megfelelő, akadálymentes infrastruktúra kialakítása, speciális eszközök (például speciális járművek, számítógépek használata) használata.

A fiatal pályakezdők önálló életkezdési lehetőségeinek (munkához és lakhatáshoz jutás) támogatása komplex intervenciók alkalmazásával

A fiatal korosztályok önállósodási, életkezdési nehézségei elsősorban a foglalkoztatási, jövedelemszerzési és a lakhatási lehetőségek hiányában mutatkoznak meg. Ezért a fiatal pályakezdők önálló életkezdési lehetőségeinek támogatása komplex módon kezelendő.

A fiatal pályakezdő munkanélküliek számának alakulása visszatükrözi a mindenkori munkaerőpiac állapotjellemezőit, hatást gyakorol a társadalmi,

gazdasági fejlődésre. A pályakezdők munkaerő-piacra való belépésének elősegítése a foglalkoztatáspolitikai egyik meghatározó feladata.

A pályakezdők nagyobb számban való foglalkoztatásának megoldásához egyfelől szükség van egy hatékonyan működő pályaeorientációs rendszerre, ami közvetlen módon összekapcsolja az oktatási-képzési szisztéma által kínált lehetőségeket a munkaerő-piaci igényekkel. Ennek megfelelően – az alkalmazkodóképesség javítása és a piaci igényekhez szorosabban illeszkedő munkaerő-kínálat biztosítása érdekében – nagyobb mértékben fejleszteni, illetve kiterjeszteni szükséges a pályaeorientációs, a pályaválasztási tanácsadási és a pályakövetési szolgáltatásokat. Az oktatási-képzési intézményekben folyó tevékenységeket célszerű így közvetlen módon kiegészíteni azáltal, hogy a szakmák és foglalkozási lehetőségek széles köre minden diákkal, tanulóval megismertetésre kerül. Megfelelő alkalmat teremthet a tanulók célzott foglalkozásokon való részvételének ösztönzése (például a munkaadók, munkahelyek látogatása, bemutatása érdekében), a mindenkori munkaadói igényeket felvonultató fórumokon (például állásbörzéken) való részvétel elősegítése. Az iskolai tevékenységekhez direkt módon párosuló pályaeorientációs szisztéma nagymértékben elősegítheti a minél tudatosabb pályaválasztást és az erre való felkészülést az iskolai évek alatt. Szükség van tehát az iskola- és pályaválasztási-, illetve elhelyezkedési döntések hatékony és körültekintő megalapozására a tanulók és a szülők folyamatos, naprakész tájékoztatásával. A kapcsolattartás és információáramlás biztosítása mellett az iskolai oktatást kiegészítő különböző, a munkaerő-piacra való belépésre felkészítő speciális szolgáltatások rendelkezésre bocsátása válik nélkülözhetetlenné egy egységes pályaeorientációs rendszer keretei között, amely összeköttetésben áll a képzési-oktatási intézmények mellett a munkaadói-és munkaerő-piaci érdekképviseletekkel és szervezetekkel, a pályaválasztási-és foglalkozási információs tanácsadást végzőkkel, valamint az ifjúsági szerveződésekkel egyaránt.

Fentieknek megfelelően az iskolában, tanulóval töltött időszakot követően a fiatalok munkába állását segítő intézkedéseknek arra kell irányulniuk, hogy a munkaerőpiacra való belépés és integráció minél hatékonyabban mehessen végbe a fiatal pályakezdők esetében. Az említett pályaeorientációs és munkaerő-piaci integrációs célok és szolgáltatások elő kell, hogy segítsék az egyének tényleges képességeinek, érdeklődésének és megszerzett tudásának a gazdaság igényeit kielégítő munkaerő-piaci felhasználását, valamint az alkalmazkodóképesség és egyben versenyképesség folyamatos fokozódását az élethosszig tartó tanulás jogosultságának gyakorlatban történő biztosításával, a rendelkezésre álló emberi erőforrások folyamatos fejlesztésével, ami a foglalkoztatási esélyek megtartását, illetve növelését eredményezheti.

Magyarországon és Baranya megyében mindmáig hiányzik az oktatási rendszer és a munkaerőpiac integrált információs és tanácsadási rendszerének kiépítése és megfelelő működtetése. Az információs-, illetve tájékoztatási hatékonyság fokozásához, a kérdéskörben felmerülő döntések megfelelő alátámasztottságához nélkülözhetetlen elvárásként kell, hogy hasson a munkaerőpiacra vonatkozó adatok aktualitásának, hitelességének

és érvényességének fokozása. Ti. a munkaerő-piaci előrejelzések, prognózisok tekintetében korántsem találunk mindig naprakész, területi és ágazati szempontból egyaránt megfelelően strukturált információkat. Az információs hiányosságok nagymértékben növelik a fiatal pályakezdeők és családtagjaik körében a bizonytalanságot, rontják a tervezhetőségi lehetőségeket, s további funkciózavarokat eredményezhetnek a térségi-területi-, vagy akár a nemzetgazdasági értelemben vett képzési-, illetve munkaerőpiacon. Itt említhető példaként a „divatosnak” számító vagy presztízsértékű szakmák és szakok túltelítettségének jelensége, a tényleges döntéseiket elhalasztó, konkrét célok nélkül munkát vagy továbbtanulást választók tömegei, a korábbi megalapozatlan döntések következményei miatt pályaelhagyásra kényszerülőök relatíve magas száma, a strukturális munkanélküliség által sújtott népesség stb.

Az esetek egy részében ma már nem is az információáramlással és az információk tartalmával, relevanciájával, hitelességével van probléma: sokkal nagyobb gondot jelent az információk alkalmazása, felhasználása. Az infokommunikáció gyors fejlődése ti. egyre több kommunikációs csatornát, fórumot, információátadási-, közlési lehetőséget teremt, azonban egyáltalán nem mindegy, hogy hogyan kerülnek pozicionálásra-, illetve mely csatornákon keresztül kerülnek célba juttatásra az információk és kik a végfelhasználók. Így az információfeldolgozást, a különböző információs alkalmazásokat végző differenciált szintű és érdekű felhasználók közül való tudatos, célracionális választások elősegítését a korábbiakhoz képest jóval nagyobb odafigyeléssel, tudatossággal célszerű biztosítani.

A fiatal pályakezdeők munkaerő-piaci integrációjának támogatása érdekében Baranya megyében a munkaadókat különböző kedvezmények és támogatások igénybevételével (elsősorban adó-és járulékkedvezmények nyújtásával) lehet elsősorban ösztönözni.

Hathatós intézkedést jelenthet a gyakornoki álláshelyek kialakításának támogatása, amelyek keretében a fiatal pályakezdeők fontos munkaerő-piaci tapasztalatokat szerezhetnek.

A munkatapasztalat szerzés támogatása mellett célszerű a mintaadó, példaértékű foglalkoztatók esetében a látogatókat, érdeklődőket fogadni képes, az álláslehetőségeket, tevékenységeket, a céget együttesen bemutató kapacitások bővítése: például látogató központok kialakításával.

A tájékoztatási hatékonyság növelése érdekében fontos, hogy folyamatos fórumokon (például állásbörzéken) és elektronikus felületeken, honlapokon, valamint kiadványokban közvetlenül elérhetővé váljanak az elhelyezkedési lehetőségeket tartalmazó ténylegesen fontos információk és a kapcsolódó döntések meghozatalát megkönnyítő, valamint a munkaerő-piaci integrációt elősegítő szolgáltatás-igénybevételi lehetőségek. Ezért mindenképpen indokolt a differenciált kommunikációs csatornák és módozatok alkalmazására épülő, segítő-támogató és egyszerre tájékoztató funkciójú, komplex infokommunikációs rendszerek kialakítása, telepítése és működtetése a megyében.

Az álláskeresőket felkészítő és tranzit foglalkoztatási programok ugyancsak nagymértékben szerepet játszhatnak a megyét érintő pályakezdeők munkanélküliség csökkentésében.

A lakhatás kérdéskörében a lakhatást és családalapítást elősegítő kedvezményes hitelek és egyéb támogatások együttes alkalmazása javasolt. Nemzetgazdasági-, térségi-területi-és helyi fejlesztési szempontok szerint egyaránt elengedhetetlenül fontos a fiatal korcsoportok, pályakezdő fiatalok lakáshoz jutásának támogatása. A demográfiai adatokból következően – különös tekintettel az elöregedő korfára, valamint ezzel összefüggésben a népesség drasztikus mértékű csökkenésére – a fiatalok helyzetbe hozása elodázhatatlan feladat. A népességfogyás megállítása, a népesség számának növelése érdekében rendkívül fontos egy olyan komplex családtámogatási szisztéma kiépítése, amely a családok egzisztenciáját jóléti-és szociokulturális szempontból magas minőségi szinten biztosítja, eleget téve egy polgári demokratikus társadalom elvárásainak. Minden tervezési és megvalósítási szinten a társadalom fejlődésének általános, átfogó célja egy nemzet-és környezettudatos szemléletet képviselő, felelősségteljes magatartást és hozzáállást tanúsító, a munkát értéként elismerő és a munkajövedelem-szerzésből családi egzisztencia kovácsolására törekvő, mentális, szellemi és fizikai képességei teljében lévő, egészséges népesség kialakítása kell, hogy legyen.

Az előző kormányzati periódusban a fiatal korosztályok önálló életkezdési lehetőségei jelentősen beszűkültek: a pályakezdőket érintő munkanélküliség növekedése mellett 2009 júliusától megszűnt számos korábbi lakástámogatási forma: így például a „szocpol”, a FOT, a megelőlegezett szocpol vagy a köztisztviselői hitel is. A helyükbe lépett kamattámogatás viszont – különösen a foglalkozási és jövedelemhiánnyal sújtott fiatal korcsoportok számára – sokszor elérhetetlen. Továbbá jelentősen szigorodtak, szűkültek a hitelezési feltételek, illetve lehetőségek, amelyek szükségesek mind az új lakások vásárlása, mind pedig a meglévők vásárlása és felújítása esetén.

A kamattámogatást gyermektelen egyedülállók is igényelhetik ugyan, mégis elsősorban a már gyermekekkel rendelkezők számíthatnak inkább pozitív elbírálásra pusztán azért, hogy a támogatás mértéke a gyermekek számától függően változik. Annál magasabb tehát a kamattámogatás, minél több gyermeke van egy családnak. Ez a szabályozás nem teremt megfelelő összhangot a racionális családtervezéssel, családalapítással, hanem a már eleve nagyobb gyermeklétszámmal rendelkező családok számára próbál utólagos vagy közbülső lakhatási lehetőséget teremteni.

A bankok - hitelpolitikájuk alapján - részben saját érdekből, részben pedig a hatályos jogszabályi megszorítások miatt is egyre magasabb jövedelem szintet várnak el a hitelkérelmezőktől. A megfelelő jövedelem és saját erő hiánya jelentős mértékben korlátozza a fiatal korcsoportokhoz tartozók lakáshoz jutását, önálló életkezdésének megvalósulását.

A megoldást jelentő komplex szabályozásnak egyszerre kell biztosítani a nemzeti és társadalmi érdekekkel megfelelő összhangban álló családtervezést és családalapítást, ennek részeként pedig a lakáshoz és foglalkozási-jövedelemszerzési lehetőséghez jutást.

Olyan kiemelt programokat szükséges indítani, amely a fenti célokat egymást kiegészítő jelleggel támogatják, valamint egyben eleget tesznek a hátrányos helyzetű térségek, települések fejlesztésének, felzárkóztatásának

is. Így például a meglévő, de használaton kívül álló, leromlott állagú helyi, lakáscélú épületállomány támogatásból történő felújításával, használt lakások kedvezményes bérletbe adásával és párhuzamos foglalkozási lehetőségek kialakításával célszerű ösztönözni a fiatal korosztályok helyben maradását. A támogatás terhére elszámolható költségeknek ki kell terjedniük a használt lakások korszerűsítésére, komfortfokozatának növelésére, a víz-, csatorna-, elektromos-, gázközmű bevezetésére, illetve belső hálózatának kiépítésére, fürdőszoba létesítésére olyan lakásokban, ahol még ilyen helyiség nincs, a fűtési rendszer korszerűsítésére, beleértve a megújuló energiaforrások (például napenergia) alkalmazását is, az épületek szigetelésére, beleértve a hő-, hang-, illetve vízszigetelési munkálatokat, a külső nyílászárók energiatakarékos cseréjére, tető cseréjére, felújításra, szigetelésre.

A fiatalok lakáshoz jutása érdekében ösztönözni szükséges a szülőket, hogy megelőzőleg vegyenek részt hosszabb távú megtakarítási programokban. A lakáscélú megtakarítási programok életbiztosítással egybekötött befektetési formaként is működtethetők abban az esetben, ha a portfólió kezelés eredményeként megfelelő jövedelmi szint biztosítható. A futamidő végén keletkező, akár több millió forintos jövedelem önerőként használható fel a lakásvásárláshoz.

A népesség egészségi állapotának javítása az egészségmegőrzés és egészségnevelés/fejlesztés támogatásával és az egészségtudatos magatartás ösztönzésével

Az Egészségügyi Világszervezet Ottawa-i Egészség Megóvási Nyilatkozata szerint az egészséget a mindennapi élet erőforrásának tekinthetjük, amelynek kiteljesedése úgy érhető el, ha megvalósul az egyének társadalmi – család, iskola, munkahely, egyéb közösségek - integrációja, valamint ha az egyén képes a változásokat megfelelő módon kezelni, illetve egyszersmind képes az önmegvalósításra.

Az egészségi állapotunk tesz alkalmassá bennünket az aktív társadalmi szerepeink betöltésére és egyben képessé teszi a társadalmat arra, hogy szocio-kulturális és gazdasági szempontból egyaránt prosperáljon. Az egészség tehát olyan ösztársadalmi erőforrás, amely a nemzetgazdasági fejlődés nélkülözhetetlen feltételeként kell, hogy rendelkezésre álljon.

Egészségünkre számos tényező, illetve összetett folyamat gyakorol hatást: meghatározó a biológiai faktor, az egyén genetikai adottságai, valamint a politikai-, gazdasági-, társadalmi-, kulturális- és környezeti tényezők, adottságok összessége, az életmódunk, valamint az egészségügyi ellátórendszer működése.

A rossz egészségi állapot következményei között számolni kell a várható élettartam csökkenésével, a biofizikai, a mentális és szellemi képességek fogyatkozásával. Mindezekhez kapcsolódóan prognosztizálható az önértékelés csökkenése, a hátrányos munkaerő-piaci megkülönböztetés előfordulása, esetlegesen a társadalmi peremhelyzetbe való kerülés is. A következmények között említhető továbbá a társadalmi és családi szerepek egyénen belüli és egyének közti konfliktusainak fokozódása, a

kiszolgáltatottság növekedése, különböző korlátok - például a tanulási akadályok - előfordulása.

A népesség egészségi állapotának javítása érdekében biztosítani szükséges az egészségügyi szolgáltatások jobb elérhetőségét, különös tekintettel a hátrányos helyzetű térségekben, településeken élők számára. Az eltérő területi fejlettségből fakadó hátrányok csökkentése céljával megvalósuló, az egészségi állapot javítását célzó programok keretében, a koragyermekkorai és a későbbi fejlődés megalapozása érdekében bővíteni szükséges a betegségek korai felismerését lehetővé tevő szűrővizsgálatok elvégzéséhez megfelelő kapacitásokat, ösztönözni kell a betöltetlen orvosi és védőnői körzetek állásainak feltöltését, meg kell erősíteni a csecsemő- és gyermekszakorvosi ellátást, különös tekintettel a hátrányos helyzetű térségekre.

Fokozni szükséges a korszerű gyermek-egészségügyi ismeretek átadását biztosító tájékoztatósi, oktatási tevékenységek hatékonyságát az egészségtudatos magatartás kialakulásához vezető szemléletváltás elősegítése érdekében. Különösen fontos, hogy a hátrányos helyzetű szülők számára is elérhetővé váljon a tájékoztatósi és oktatási alkalmakon való részvétel, szavatolva ezzel gyermekeik egészségügyi helyzetének javítását. A tájékoztatósi tevékenységek során a népegészségügyi, valamint az egészségfejlesztéssel és egészségneveléssel kapcsolatos üzeneteket jól szervezett, figyelemfelhívó kampányok támogatásával célszerű eljuttatni a hátrányos helyzetű lakosság részére. A leghátrányosabb helyzetű kistérségekben található településeken, a szegregált lakókörnyezetben élők, illetve a roma személyek aktív, személyes bevonása elengedhetetlen a népegészségügyi szűréseken való részvételt ösztönző programok során.

Az egészségtudatos magatartás kialakítását nagymértékben elősegíthetik azok az egészségnevelési programok, amelyeknek célja, hogy a résztvevők folyamatosan modern, naprakész, használható, praktikus információkhoz jussanak, valamint olyan ismereteket és készségeket sajátítsanak el, amelyek révén képesek lesznek egészségi állapotukat megővni, karbantartani, illetve javítani. Az egészségnevelés ebben a megközelítésben tudatosan létrehozott tanulási és fejlesztési lehetőségek összessége, amelynek a feladata az ismeretek átadása mellett főként az, hogy alternatívákat mutasson fel az egyének és csoportok számára egészségük megőrzése, karbantartása érdekében.

Az oktatási és nevelési intézmények különösen fontos szerepet játszhatnak a megelőzésben, valamint annak biztosításában, hogy a differenciált családi, szociokulturális közegből érkező gyermekek egyazon ismereteket sajátíthassák el az egészség fogalmköréhez kapcsolódóan. Ezért az óvodák és az iskolák pedagógiai programjaiban alapvető nevelési célként kell, hogy megjelenjenek a testi-lelki és szellemi értelemben vett egészség fejlesztéséhez tartozó információk, tudások, készségek és képességek. Az egészségnevelés keretében a közoktatási intézményekben speciális programok indítása indokolt, különös tekintettel a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokat veszélyeztető egészségügyi rizikófaktorokra, problémákra.

„Az egészségfejlesztés célja, hogy az egyének, közösségek képessé váljanak az egészség feletti kontroll megszerzésére annak érdekében, hogy javuljon

az egészségi állapotuk és az életminőségük” (FÜZESI - TISTYÁN 2004). Az egészségfejlesztés kiterjed a primer prevencióra, a mentálhigiénére, a tájékoztatási tevékenységekre, az egészségnevelésre, az egészségtan oktatására, valamint az öngyógyításra egyaránt. Az egészségfejlesztés tehát nem csupán az egészségnevelést jelenti, mivel az információ- és tudásátadásra épülő képzési és oktatási programok önmagukban nem lehetnek eredményesek.

Az oktatási intézményeknek első lépésben fel kell ismerniük önmaguk fontos, nélkülözhetetlen szerepét az egészség formálásában. Olyan iskolai programok támogatása lehet hatékony, amelyek több iskolai évet, hosszabb intervallumot fognak át, s amelyek lehetőséget nyújtanak a szülőkkel, az egészségügyi és szociális intézményekkel, valamint a civil szervezetekkel való együttműködésre.

Az iskolai beavatkozások kiemelt területei lehetnek: a táplálkozással, fizikai aktivitással, dohányzással, alkoholfogyasztással, droghasználattal, mentálhigiénnel, szexuális élettel, illetve szexuális kultúrával kapcsolatos ismeretterjesztő programok és figyelemfelhívó akciók.

Az egészségfejlesztési programot megvalósító iskola folyamatosan fejleszti környezetét, szoros kapcsolatot tart fenn a helyi közösségekkel, segíti az iskola tanulóinak, családtagjainak egészségmegőrzését.

Javaslatok, következtetések - lehetséges beavatkozási területek

Foglalkoztatási Szövetkezés Baranya Felzárkózásáért

A program általános, átfogó célja Baranya megye gazdasági és társadalmi szereplői bevonásával olyan munkaerő-piaci és foglalkoztatáspolitikai együttműködés létrehozása, amely intézményesített keretet és lehetőséget teremt a megye munkaerő-piaci és foglalkoztatási problémáinak közös kezelésére. A résztvevők koncepcióinak és rendelkezésre álló kapacitásainak összehangolása új szempontú megközelítésmódok, célok, módszerek és eszközök, valamint érdekek, illetve erőforrások bevonására ad lehetőséget, amely által a kezelés-és megoldásmódok meghatározása hatékonyabbá válik.

A hálózati jellegű partneri együttműködés konkrét célja az együttműködési területek azonosítása, a megye gazdaságának fejlődési perspektíváihoz megfelelően illeszkedő humán erőforrás-fejlesztési intervenciók tervezése és kivitelezése, a foglalkoztatás bővülését elősegítő komplex programok megvalósítása.

Prioritások:

- megyei paktum iroda működtetése;
- települési szintű FIP szolgáltatások működtetése;
- a hátrányos helyzetű munkavállalók számára speciális, komplex szociális-, foglalkoztatási és képzési programok kialakítása és működtetése;
- a közfoglalkoztatás megyei rendszerének fejlesztése, bővítése;

- megyei szintű befektetés-, illetve beruházás ösztönzés, piaci alapú munkahelyteremtés menedzselése;
- paktum menedzsmen team-ek folyamatos fejlesztése, tréningek, továbbképzések alkalmazásával;
- megyei-, országos és nemzetközi szintű szakmai kapcsolati hálózatokhoz való csatlakozás és részvétel menedzselése, további szakmai tapasztalatok megszerzését biztosító programok szervezése, jó példák gyűjtése és helyi feltételek között történő alkalmazásának tervezése és kivitelezése;
- információáramlás biztosítása a programban részt vevők és a kapcsolódó érdeklődők, partnerszervezetek és egyéb együttműködők között hírportál működtetésével, hírlevelek szerkesztésével és terjesztésével;
- megyei foglalkoztatási stratégia készítése, folyamatos felülvizsgálata, projektgenerálás, a megvalósítás koordinálása;
- paktumok működésének folyamatos értékelése;
- módszertani fejlesztések (útmutatók, segédletek stb.) tervezése és kivitelezése szakmai együttműködők bevonásával;
- munkaerő-piaci és foglalkoztatási tárgykörű vizsgálatok, kutatások, elemzések, prognózisok szakmai együttműködők bevonásával történő tervezése és kivitelezése, valamint az eredmények társadalmosítása szakmai konferenciák, fórumok lebonyolításával, szakmai és tudományos publikációkat megjelenítő folyóirat gondozásával.

Helyi foglalkoztatási kezdeményezések és atipikus foglalkoztatási formák támogatása a szociális gazdaság erősítésével

Az emberi életminőség, a jólét megtartásához, fejlesztéséhez szükség van a helyi közösségek érdekérvényesítő potenciáljának erősítésére, a lokalitás értékeinek felismerésére, azok társadalmi, kulturális, szociális és gazdasági célok érdekében való dinamizálására. A társadalom-és szociálpolitika, valamint a gazdasági helyzet alakulása is jelentős mértékben függ a helyi társadalom érdekérvényesítési lehetőségeitől. A lokalitás fejlesztésének általános, átfogó célja, hogy a helyben élő lakosság a rendelkezésre álló adottságok, képességek és lehetőségek alapján minél inkább bekapcsolódhasson, részese lehessen a makro-szintű szociokulturális és gazdasági folyamatoknak.

A helyi foglalkoztatási kezdeményezések a helyben élők foglalkoztatását, jövedelemhez juttatását és ezen keresztül a helyi gazdaság erősítését szolgálják. Ebben nélkülözhetetlen szerepet kell, hogy játsszanak a helyi erőforrásokat értéktudatos módon felhasználó, a lokális szereplőket azonos érdekek mentén mozgósítani képes civil/nonprofit szervezetek. A civil/nonprofit szervezetek bevonásával szerveződő helyi társadalom és gazdaság rendkívül jelentős szociális és gazdasági erőt testesít meg egyszerre, s kulcsszereplője a foglalkoztatás-és szociálpolitikának. A helyi foglalkoztatási kezdeményezéseket felkaroló, a köz érdekét szolgáló

civil szerveződések részvételével működő helyi-térségi partneri együttműködés célja nem a profit elosztása, hanem újrahasznosítása a civil/nonprofit szervezetek tevékenységében. A szociális gazdaság adekvát választ képes adni a szociális, személyi és közösségi szolgáltatások iránti növekvő igényekre, s képes olyan megoldásmódokat találni, amelyek lehetővé teszik, hogy az említett igények, szükségletek kielégítése költséghatékony módon, a helyi erőforrások és kapacitások alternatív jellegű hasznosításával valósulhasson meg. Az atipikus foglalkoztatási formák elterjesztése jelentős mértékben elősegítheti a munkaerőpiacon hátrányt szenvedő célcsoportok foglalkoztatását és jövedelemszerzését, valamint társadalmi integrációját.

Prioritások:

- a helyi közösségek fejlesztésének, érdekérvényesítésének támogatása közösségfejlesztő, közösségszervező intervenciók által;
- a civil aktivitás ösztönzése, helyi civil/nonprofit szerveződések létrehozásának és működésének, programjainak támogatása;
- a szociális gazdaság kialakulásának elősegítése a civil/nonprofit szervezetek kapacitás- és szervezetfejlesztésének támogatásával;
- alternatív (atipikus) foglalkoztatási kezdeményezések, valamint kapcsolódó munkaerő-piaci szolgáltatások és programok támogatása a hátrányos helyzetű emberek alkalmazkodó képességének növelése érdekében;
- komplex szociális, foglalkoztatási, képzési- és átképzési programok támogatása;
- helyi gazdaság- és vállalkozásfejlesztés támogatása.

Piackonform tudás biztosítása a munkaerő-piaci kompetenciák fejlesztésével

Általános, átfogó cél a munkaerőpiacon hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének javítása speciális képzési/fejlesztési programok által. A komplex intervenciók mind szociális-, mind pedig képzési jellegű elemeket egyaránt magukban foglalnak. Ennek megfelelően a beavatkozások tervezéséhez és kivitelezéséhez szociális (mentorok), munkaerő-piaci és képzési szakemberek együttes hozzájárulása szükséges. Az említett intervenciók az alapkészségek elsajátítása mellett a szocializációs defektusok, hiányok kompenzációját is célozzák az életviteli kompetenciák fejlesztésével (konfliktuskezelés, problémamegoldás, kommunikáció), illetve egyben munkatapasztalat-szerzési lehetőséget is biztosítanak a résztvevők számára a munkavállalói attitűdök megszerzése érdekében. A munkaügyi szervezet megyei szintű képviselői mellett a képzési, oktatási intézmények, valamint a civil/nonprofit szervezetek szoros együttműködése szükséges a fent említett cél gyakorlatban való megvalósításához.

Prioritások:

- alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők képzésének és kompetenciafejlesztésének támogatása (a hiányzó általános iskolai

osztályok befejezése, valamint alapkompenciák fejlesztése szakmai ismeretek átadása mellett);

- a szakképesítéssel nem rendelkezők vagy elavult szakmai képzéssel rendelkezők képzésének, átképzésének és kompetenciafejlesztésének támogatása (piacképes szakmai képzettség elsajátítása, mobilitás képességének fokozása, informatikai és nyelvi készségek, valamint vállalkozói ismeretek átadása);
- hátrányos helyzetű és/vagy roma származású egyének munkaerő-piaci esélyeinek növelése (tanulási készségek és a tanulási motiváció növelése, életviteli és a munkavállalói készségek, valamint egyéni kompetenciák fejlesztése, munkavállalói attitűdök kialakítása komplex szociális és képzési intervenciók alkalmazásával).

Pályakezdők önálló életkezdésének támogatása

Általános, átfogó cél a fiatal pályakezdő korosztályok önálló életkezdési lehetőségeinek támogatása a foglalkoztatási-jövedelemszerzési és lakhatási lehetőségek biztosításával.

A konkrét célok között említhetjük preventív megoldásként az oktatási és munkaerő-piaci igényeket összekapcsoló megyei pályaaorientációs rendszer kialakítását.

Kiemelkedően fontos a munkaerő-piaci információk pályakezdők és családtagjaik felé való rendelkezésre bocsátása, a folyamatos kapcsolattartás és információáramlás biztosítása megyei szintű platformok, fórumok létrehozásával és működtetésével.

Mindezek mellett a munkaerő-piacra való belépésre felkészítő speciális szolgáltatások rendelkezésre bocsátása válik nélkülözhetetlenné.

A fiatal korcsoportok körében a lakhatást és a családalapítást együttesen elősegítő támogatások alkalmazása javasolt.

Prioritások:

- megyei pályaaorientációs rendszer kialakítása;
- az oktatási rendszer és a munkaerőpiac integrált információs és tanácsadási rendszerének kiépítése és működtetése Baranya megyében;
- munkaadókat ösztönző programok indítása fiatal pályakezdők munkaerő-piaci integrációjának támogatása érdekében Baranya megyében;
- fiatalok lakáshoz jutásának támogatása a meglévő lakáscélú épületállomány felújításának és használt lakások kedvezményes bérbeadásának támogatásával;
- a fiatalok, illetve az értelmiségiek vissza-, illetve betelepülését támogató programok indítása a települések népességfogyásának megállítása érdekében (például a leromlott állagú szolgálati lakások felújításával, önkormányzati telek és/vagy lakóingatlan kedvezményes rendelkezésre bocsátásával).

Felhasznált irodalmak

- A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig. eu211.hu
- A funkcióképesség, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása. Egészségügyi Világszervezet, 2004. ESZCSM, OEP, Budapest.
- A társadalmi tőke fejlesztési lehetőségei fejlesztéspolitikai eszközökkel (2005) – az NFH és a TÁRKI – Társadalomkutatási Intézet Rt. szerződése alapján végrehajtott kutatás (Tóth István György - Sik Endre). Készítette: Füzér Katalin, Gerő Márton, Sik Endre, Zongor Gábor.
- Az Európai Unió Területi Agendája. Egy sokszínű régiókból álló, befogadó, intelligens és fenntartható Európa felé. A területi tervezésért és területfejlesztésért felelős miniszterek 2011. május 19-én, Gödöllőn tartott informális ülésén született megállapodás. eu211.hu
- Bánfalvy Csaba (1995): A fogyatékosok integrációja és a gyógypedagógiai szociológiai értelmezése. In: Valóság. 4. sz. p. 94-107.
- Bánfalvy Csaba (1997): A felnőtt értelmi fogyatékosok munkavégzési jellemzői. In: Esély. 4. sz. p. 43-52.
- Baranya Megye Kulturális Fejlesztési Konceptiója 2000. Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézet, Pécs.
- Baranya Megye Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiója (szerk.: Löffler Tamás). Baranya Megyei Önkormányzati Hivatal. Pécs, 2004-2010.
- Baranya Megyei Területfejlesztési Konceptió Helyzetértékelő Munkarész Társadalmastitási munkaanyag. Baranya Megyei Önkormányzati Hivatal. Pécs, 2013.
- Baranya Megye Területfejlesztési Programja. Baranya Megyei Területfejlesztési Tanács. Pécs, 2003.
- Brettner Zs. – József Á. – Juhász G.: A pályaválasztás fejlesztési lehetőségeit meghatározó szempontok és feltételek a Dél-dunántúli Régióban. In: PATRÓNUS - A Dél-dunántúli Régió pályaválasztási koncepciójának tervezete. Kaposvár-Pécs: Human Exchange Emberi Erőforrás Fejlesztő és Tanácsadó Alapítvány - Pécsi Tudományegyetem, 2007. 13-72. p.
- Dr. Juhász G. (szerk.): Civil szervezetek humán erőforrás fejlesztése II. Kaposvár: Human Exchange Emberi Erőforrás Fejlesztő és Tanácsadó Alapítvány, 2011.
- Dr. Juhász G.: The Importance of Human, Social and Cultural Capital. In: Humán Innovációs Szemle. 2010. 1.-2. szám. 6-13. p.
- Elbert, N. F. - Karoliny M. - Farkas F.- Poór J. (1992-1998, szerk.): Személyzeti/ emberi erőforrás menedzsment. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- Éves jelentés a lakhatási szegénységről, 2011. Habitat for Humanity Magyarország (A jelentést összeállította: Kőszeghy Lea, Habitat for Humanity Magyarország, közreműködtek: Hegedűs József, Városkutatás Kft. és Koltay Luca, Habitat for Humanity Magyarország).

- Füzesi Zsuzsanna - Tistyán László: Községi színterek az egészségfejlesztésben - Egészségfejlesztési módszertani füzetek kiadványsorozat kötete. Országos Egészségfejlesztési Kutatóintézet, 2004.
- Garai P. – Juhász G.: Az atipikus foglalkoztatási formák alkalmazásának lehetőségei a társadalmi különbségek csökkentésében I. rész. In: Munkaügyi Szemle, 51. évf., 1. sz., 2007. 12-16. p.
- Garai P. – Juhász G.: Az atipikus foglalkoztatási formák alkalmazásának lehetőségei a társadalmi különbségek csökkentésében II. rész. In: Munkaügyi Szemle, 51. évf., 2. sz., 2007. 22-25. p.
- Garai P. – Juhász G.: Role of atypical employment in promotion of social welfare in the South-Transdanubian Region of Hungary. Munich: IFSW World Conference of Social Workers „The World out of Balance”. 2006. On-line, 15 p.
- Gyökér I. (2005): Emberi erőforrás menedzsment. Oktatási segédanyag. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Ipari Menedzsment és Vállalkozásgazdaságtan Tanszék. Budapest.
- Juhász G. – Vojtek É. – Molnár D. – Borst, J.: A fogyatékkal élő személyek munkaerőpiaci helyzete. In: Dr. Kövér Ágnes (szerk.): Egyenlő bánásmód és esélyegyenlőség a foglalkoztatáspolitikában. Alapfogalmak, fejlődési trendek. Az elektronikus kiadvány a TÁMOP 5.4.4-09/1/C-2009-0001 „Képzésfejlesztés az összetart(oz)ásért” projekt keretében készült. ELTE TáTK, Budapest, 2012. 402-495. p.
- Juhász G. – Garai P.: Human Research in the Non-Profit Sector. Pécs: Pécsi Tudományegyetem, 2007.
- Juhász G.: Human Resource Development in the Non-profit Sector. In: Szociális Szemle. 2008. 1. szám. 94-102. p.
- Juhász G. (szerk.): PATRÓNUS - A Dél-dunántúli Régió pályaválasztási koncepciójának tervezete. Kaposvár-Pécs: Human Exchange Emberi Erőforrás Fejlesztő és Tanácsadó Alapítvány - Pécsi Tudományegyetem, 2007.
- Juhász G.: Társadalmi és munkaerőpiaci érdekek – civil szerepek. Kaposvár: Human Exchange Emberi Erőforrás Fejlesztő és Tanácsadó Alapítvány, 2006.
- László Gy. (1997): Emberi erőforrás-gazdálkodás és munkaerőpiac. Janus Pannonius Egyetemi Kiadó, Pécs.
- Lengyel Gy. – Szántó Z. (szerk., 1998): Tőkefajták: A társadalmi és kulturális erőforrások szociológiája. Aula, Budapest.
- Munkaerő-piaci kulcskompetenciák fejlesztési lehetőségei Magyarországon (Lektorálta: Gál Antal, Kovács Ibolya) Előzetes Megvalósíthatósági Tanulmány 2009. április-július.
- Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia – Mélyszegénység, gyermekszegénység, romák (2011-2020); KIM Társadalmi Felzárkózásért felelős Államtitkárság, 2011. november.
- Péntek Eszter (2009) A civil szervezetek részvételi lehetőségei az egészségügyi szolgáltatások nyújtásában és az egészségpolitikai folyamatok befolyásolásában. Ph.D. – értekezés. PTE BTK, Pécs.

- Rosen, S.: Emberi tőke. In: Lengyel Gy. – Szántó Z. (szerk., 1998): Tőkefajták: A társadalmi és kulturális erőforrások szociológiája. Aula, Budapest.
- Schulzt, T. W. (1983): Beruházás az emberi tőkébe. KJK, Budapest.
- Szellő János (szerk.) (2003). Munkaerő-piaci segítő szolgálat. Módszertani kézikönyv. FMM Foglalkozási Rehabilitációs Titkárság, Budapest.
- Szellő J. – Dr. Juhász G.: A Dél-dunántúli Régió pályaválasztási koncepciójának akcióterve. In: PATRÓNUS - A Dél-dunántúli Régió pályaválasztási koncepciójának tervezete. Kaposvár-Pécs: Human Exchange Emberi Erőforrás Fejlesztő és Tanácsadó Alapítvány - Pécsi Tudományegyetem, 2007. 217-224. p.
- Tájékoztató Baranya megye munkaerő-piaci helyzetének alakulásáról, 2012. december. Baranya Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja, Pécs
- Torgyik J. (2012). A romák oktatásának fejlesztési törekvései az Európai Unióban. Iskolakultúra, Iskolakultúra 2012/3. 74-84.
- Új Magyarország Fejlesztési Terv (Magyarország Stratégiai Referenciakerete 2007.-2013.) – Foglalkoztatás és növekedés.
<http://www.eu2011.hu/hu/hir/epsco-05-19>
<http://www.eu2011.hu/hu/hir/romastrategia>
<http://www.eu2011.hu/hu/az-europai-romapolitika-kialakitasa>

**IDEAS AND SUGGESTIONS FOR HUMAN DEVELOPMENT ISSUES
INCLUDED IN THE REGIONAL DEVELOPMENT CONCEPT OF BARANYA
COUNTY**

ZSÓFIA DÓZSA - GÁBOR JUHÁSZ

Summary

Regional and territorial characteristics have a major role in the evolvement of different disadvantages. In certain regional, territorial units or in towns and villages segregated areas may occur where multiple social and economic disadvantages are present and also various groups of people affected by those disadvantages.

The publication called 'Területi Agenda 2020' (Territorial Agenda 2020) reflects the emphasis on regional principle. Regional cohesion applies the integrated objectives and methods of different policies in a complex way for the development of certain regions, areas, towns or villages.

The so-called location-based policy aims to unify the 'location-based' and 'person-based' approaches by means of open method of coordination and in cohesion policy to reduce poverty and segregation.

The long-term development programmes of Baranya county should primarily support interventions that concentrate on knowledge-based economy, human and technological innovation, as well as the related human resource development. This way the county could close up to

European and Hungarian trends and tendencies of development in the next period of time.

Today it would be essential to develop and implement a new, complex mixture of policies, which regards different policies as socially and economically productive factors and aims to strengthen them in this function. The new approach declares that expenses paid on preserving and improving the health condition of people, on improving social and housing conditions, on creating new employment opportunities and on human resource development (education, training, retraining, development of skills and abilities) can be regarded as investments into human resources. These investments affect positively the individuals, the society and the economy. Based on several researches in social economy we can assert that there is positive correlation between the above mentioned investments and the productivity of the countries that made these investments.

Keywords: regional development, economic and social cohesion, Territorial Agenda 2020, location-based social policy, knowledge-based economy, human resource development.